

Tillæg til »Vore Kirkegaarde« bind 16 nr. 8

FORENINGEN FOR KIRKEGAARDSKULTUR

Nye medlemmer

Afdeling A.

240. Søby menighedsråd, Ærø.

Afdeling C.

933. Graver K. Hansen, Rosengade 6, Grenå.
934. Assistent A. P. Nedergaard, Mariagervej 75 b, Randers.
935. Landinspektør Macheprang, Ærøskøbing.
936. Stenhuggermester K. W. Sanderhoff-Jensen, Thisted.

Afdeling D.

104. Otto Floors arvinger A/S, Stavanger.
105. Norges landbrukshøgskole.

FRA DANSKE KIRKEGÅRDE

- 8/9 (Ribe Stiftstid.): Gredstedbro kgd. skal udv.
11/9 (Østsjæll. Folkebl.): Herfølge kgd. udvides i kalkbrudet.
14/9 (Silkeborg Soc. Dem.): Flygtningegr. på Silkeb. kgd. omlægges.
15/9 (Silkeborg Avis): Gravmælekulturen skal forbedres.
16/9 (Ringkøb. Amts Dagbl.): Forf. f. kgds.kultur.
21/9 (B.T.): Staten skal nu smykke alle faldnes grave.
24/9 (Nyborg Soc. Dem.): Billioner af skjoldlus angriber hækken på Odense kirkegårde.
24/9 (Rosk. Avis): Den nye kgd. i Ballerup indviet af provst *Nedermark* (kirkegårdsgartner *S. Hansen*; anlægsgt. *Johs. Jørgensen*).
25/9 (Korsør Avis): Korsør kgd. skal udvides m. c. 1,5 td. l.
28/9 (Holstebro Avis): Holstebro kgd. skal udv. med 20,000 m².
6/10 (Thisted Amts Tid.): Thisted vestre kgd. indviedes i går af pastor Nyegaard (havearkitekt *Troels Erstad*; kr. 184,000).
9/10 (Helsingør Dagbl.): Helsingør kgd. skal udv.
11/10 (Skive Venstrebl.): Jebjerg kgd. udv. (havearkitekt *Johannes Tholle*).
12/10 (København): Gravmælekonkurr. afsluttet.
14/10 (Morsø Folkebl.): Regulering af Nykøb. J. gl. kgd. foretages.
15/10 (Nordsj. Soc. Dem.): Kgds.sagen i Hillerød må fremmes.
19/10 (Sydsjæll.Venstrebl.): Konkurrencen i Næstved (1. pr. havearkitekterne *G. Boye* og *Knud Preisler* samt arkitekterne *Chr. Holst*, *Erik Holst* og *Aage Holst*).

- 20/10 (Fr.borg Amts Avis): Frederikssund kgd. udvides i flere tempi (havearkitekt *Johannes Tholle*).
20/10 (Bornholms Avis): Rønne kgd. reguleres (arkitekt *Rolloff-Nielsen*).
21/10 (Østsjæll.Folkebl.): Mindelund på Svinø kgd.
22/10 (Roskilde Dagbl.): Glostrup kgd. skal udv.
22/10 (Roskilde Dagbl.): Roskilde vil forhøje taxterne for at skaffe balance.
26/10 (Ærø Avis): Søby kgd. udvides (landinspektør *Mackeprang*; kr. c. 20,000).
28/10 (Vestjyden): Der exproprieres jord til Gredstedbro ny kgd.
5/11 (Dannevirke): Skodborg kgd. udvides (havearkitekt *Johannes Tholle*; entreprenør *P. Chr. Petersen*; omkostn. c. kr. 38,000).
9/11 (Ringsted Folketid.): Kgd. fortæller sognets historie.
9/11 (Fyns Venstrebl.): Den nye kgd. i Horne indviet af pastor *Rasmussen*.
15/11 (Næstved Tid.): Stensby kgd. udvides med areal i vest og syd (havearkitekt *Johannes Tholle*).
16/11 (Silkeborg Venstrebl.): Åby kgd. skal udv.
18/11 (Viborg Amts Soc. Dem.): Nyt kgds.regulativ for Viborg.
24/11 (Horsens Folkebl.): Horsens vestre kgd. skal udvides ved beskæftigelsesforanstaltn.
25/11 (Næstved Tid.): Næstved kirkegårdsbestyrelse har vedtaget, at den ny kgd. skal udføres efter de præmierede planer af havearkitekterne *Georg Boye* og *Knud Preisler*.
25/11 (Århus Amtstid.): Bregnet kgd. ønskes udvidet imod syd.
29/11 (Silkeborg Soc. Dem.): Silkeborg menighedsinspektør *Mackeprang*.
4/12 (Heimdal): Felsted kgd. udvides for c. 30,000 kr. (ingeniør *Vilhelmsen*).
13/12 (Århus Venstrebl.): Overgartner *Møller* har udarbejdet plan til udv. af Silkeborg kgd. imod nord; der er dermed jord nok for 8—10 år.
14/12 (Randers Dagbl.): Udv. af Hammel kgd. påregnes at skulle koste c. 40,000 kr.
20/12 (Børsen): Vildfloraen ønskes bevaret på Herfølge ny kgd., og der laves servitutter imod brug af gitre og buxbomhække.

FRA NORSKE KIRKEGÅRDE

- 11/9 (Nordland arbeiderbl.): Fangekgd. på Trondenes.
15/9 (Gudbrandsdølen): Gl.kgd. på Fåberg fredes.

- 16/9 (Samhold): Herredgt. *Johan Nygård* laver plan for kgd. i Ø. Toten.
- 17/9 (Gudbrandsdølen): Dombås nye skogkgd. indvies (kr. 10.000) (fylkesgt. *Valseth*).
- 18/9 (Romsdalsposten): Graver *Kristoffersen* i Kr.-sund assisterer m. Kvernes kgd.
- 29/9 (Fædrelandsvennen): Den russiske kgd. i Vanse skal udbedres.
- 5/10 (Østlendingen): Krigskgd. i Elverum indvies 17. maj.
- 8/10 (Samhold): Vagrere kgd. ved Hov og Enger kk.
- 11/10 (Nordlys): Er krematorium den eneste løsning på kgds.problemet i Tromsø?
- 22/10 (Haugeland arbeiderbl.): Større udv. af Rossebø kgd.
- 25/10 (Dagningen): Som gravlunden er, så er og folket.
- 28/10 (Gotens bl.): Kgd. på Hoff er færdig (fylkesgt. *Valseth*).
- 2/11 (Sørlandet): Greipstad kgd. udvides. •
- 17/11 (Aftenposten): Vestre Aker kgd. blir en vakker urnlund (havearkitekt *Pål Sæland*).

FRA SVENSKE KIRKEGARDE

- 15/9 (Karllstad-Tidningen): Älgå kgd. nyrenoverad og återindvigd.
- 16/9 (Göteborg morgenpost): Kgd. i Skövde klar att invigas.
- 18/10 (Norrbotans allahande): 50.000 kr. til udv. av Älvsbyen kgd.
- 20/10 (Kr.stads länst.): Ny kgd. i Ökened plane-rad.
- 20/10 (Ljusdals posten): Förslag till krematorium vid Ljusdals kk.
- 20/10 (Katrinsholms post): 50.000 m² til kgd. i i Stora Malm.
- 26/10 (Nörrköpings tidn.): Gravens helgd.
- 26/10 (Nynäshamn posten): Nynäshamns krematorium.
- 28/10 (Laholm tidn.): Urnlund å Laholms nya kgd. (trädgårdskonsulent *Axel L. Ericsson*).
- 2/11 (Ljusdal tidn.): Principbeslut om krematorium i Ljusdal.
- 4/11 (Nörrköping tidn.): Norrköpings krematorium 10 år.
- 9/11 (Blekinge läns tidning): Fyrtio år på kyrkogården (*Albert Langwagen* i Karlskrona).
- 13/11 (Sundsvalls tidn.): Centralkrematorium dröftes.
- 16/11 (Nya Wermlands tidn.): Urnlund anordnas på Grums nya kgd.
- 27/11 (Göteborg morgenpost): Gradvjupet för stort, stofen konserveras.

FRA TIDSSKRIFTERNE

The american Cemetery, august: Legal Pointers for Cemetery Officials. What shall we try to Perpetuate and how shall we try to do it? Efficient Cemetery Operation — a Service to the Community. — September: Legal Pointers . . . Bronze and Monument Sections Featured in Toledo Cemetery. Editorial Opinion. Merchantising Cemetery Lots Vs. »Sitting and Waiting for Buyers«. Memorialization Regulations To Meet Perent-Day Conditions. Cemetery News Notes. — Oktober: Legal Pointers . . . Editorial Opinion. Topeka Cemetery Has Grown Old Gracefully With City It Serves. Military Funeral Customs and How They Originated. Why Not Call It the »Cemetery Service Field?« A Sales Plan Designed to Overcome Fear. Cemetery News Notes. —

November: Legal pointers . . . What does the American Public Think about present Day Burial Practices? Cypress Hills of Brooklyn celebrates 100th Anniversary. Burial in the Philippines: Why our Archdiocese is building a Community Mausoleum. Fair play is the Foundation of Co-operation between Cemeteries and F. D.s Winter Care of Plants and Trees. Better Turf - less Cost. Cemetery News notes.

Arkitekten 27/10: Resultatet af konkurrencen om en ny kgd. i Næstved.

Danmarksposten nr. 12: Besøg på den sønderjydske kgd. i Braisne (Frankrig).

Garten und Landschaft: 58 årg., nov.—dec. 48: Friedhöfe. Der Friedhof Pankow-Schönholz als typisches Beispiel für die Berliner Friedhofgestaltung. Grosser reicher Friedhof einer kleinen armen Stadt [Fürstfeldbruck]. Ehrenfriedhof in Bordeaux erbaut 1942/43. Friedhofsgestaltung auf dem Lande mit Hindernissen. Wörlitz. Welche Friedhofsflächen werden bei Neuanlagen und Erweiterungen benötigt?

Gartneryrket nr. 44: Ansættelse af en havearkitekt ved Oslo kommunes kirkeverge.

Ignis nr. 10: Danska eldbeg.f. årsmøte. Reflexioner. Tal vid en liten gosses grav. — Nr. 11: Gravdonationer. En fredsførstes balfærd. Tysklands ældste eldbeg.förening. En roman om amerikantsk begravningsväsende m. m. — Nr. 12: Ur årets krönika. Fra Monumentophobninger til Urnelunde. Urnlunden i Botkyrka. Eldb. udstill. i Hudviksvall och Iggesund. Kvinnliga kontori-ster få gravplats m. m.

Landsbygraveren nr. 10: Kursus ved Odense og i Bramminge. — Nr. 11: Efter endt kursus.

Aubrietia. Dygtiggørelse — og hvorledes. Kursus på Krabbesholm og Bramminge m. m. — Nr. 12: Formandsmøde. Hokirke. Elektrisk fyring m. m.

Landscape Architecture XXXIX nr. 1: Cemetery planning in Denmark. A national Style in Arrangement of the burial Ground.

Menighedsraadens Blad nr. 12: Gravstedspen- gene. Kirkebetjeningens honorarer.

Præsteforeningens blad nr. 42: En lægmands indtryk af danske præsters indstilling til krematorium. — Nr. 44: Er ligbrændingsskikken forenelig med kristentroen? — Nr. 45: Om ligbrænding. — Nr. 46: Ligbrænding (Kremation?) Er ligbrænding forenelig med kristentroen? — Nr. 47: Ligbrænding. — Nr. 49: Er ligbrænding ingen hedensk skik? Ligbrænding. — Nr. 52: Ligbrænding.

Stenhuggertidende nr. 10: Gravstenskonkurren- cen. Kirkegårdsvedtægterne. — Nr. 11: Gravmonument-konkurrencen. Den kgl. anordning om kirkegårde. — Nr. 12: Konkurrence om gravsten. En tur på kirkegården.

Viola nr. 47: Ny kirkegårdsdirektør i Göteborg (kaptajn Gösta Gamelius).

BOGANMELDELSER

Kirkegården, et kirkeligt Anliggende, ved J. Exner. 148 s., 8°, P. Haase & Søns Forlag, Kbh. 1948. Kr. 6.00.

I nogle provstier i Århus stift har de pågældende provstier i en årrække tumlet med problemet: Kirkegården som et kirkeligt anliggende, — og har derved undertiden sat det op som en modsætning til et gartnerisk. Det kan ikke nægtes, at der er betydelige gartneriske erhvervsinteresser i kirkegårdes anlæggelse og drift, ligesom der er meget betydelige stenhuggermæssige interesser i gravenes monumentering. Men gartnerisk har der vel aldrig været tale om, at disse interesser kunne komme i konflikt med de kirkelige; gartnerne (specielt havearkitekter og anlægsgartnerne) har følt og ment, at de gjorde en kirkens gerning, når de overtog arbejde for en kirkelig institution, og at de i almindelighed har arbejdet alvorligt med sagen, når det har været i den kristne kirkes sag, turde være hævet over al tvivl.

I denne lille bog (især lille af format) er der samlet en del artikler af provstierne i de nævnte provstier, nemlig *Asmund*, *Exner*, *Hein* og *Rugholm*, foruden at stiftets biskop bringer et forord, og sognepræsterne *L. P. Fabricius* samt *Holger C. Dahl* er med, og der i noget, som kaldes »til- læg« midt i bogen bringes et bidrag af kirke-

gårdsinspektør *Chr. Beck Skrydstrup*. Emnerne er bl. a. opstandelseshåbet, jordfæstelsens historie, gravfreden, bygninger, monumenter, havekunst, hegn, omgivelser, regulering, administration, lovgivning etc., — alt set under en kirkelig og kristelig synsvinkel. Det pågældende skrift bør hilses hjerteligt velkommen i den række af bøger om kirkegårdsforhold, som vi har her i Norden, — man kunne egentlig fristes til at spørge om, hvorfor kirkens folk ikke for længe siden har udsendt noget i den retning, sådan som de har gjort det i Finland, og hvorfor det i Danmark har skullet være gartnerne, der brød en bane for kirkegårds litteratur.

Og netop ud fra det foran anførte om spørgsmålet om en påstået interessemodsatning mellem gartnerne og kirken, må det hævdes, at kirken for længe siden burde have stillet sine synspunkter til skue i denne sag; ikke fordi dette skrift klarlægger havearkitekternes opgaver, — det gør det slet ikke; der er stadig megen uklarhed hos forfatterne om, hvorledes de tænker sig en kirkelig og kristelig havekunst for kirkegårde, eller rettere: De ved slet ikke, hvordan en sådan opgave skal stilles op (s. 80) og erkender, at dette må blive fremtidsmusik. Men havekunstens opgave er naturligvis at tjene kirken, — ganske som den ved modtagelse af opgaver om børnelegepladser, rekreative anlæg, privathaver eller andet må gå ind til opgaven med den bevidsthed, at denne skal løses for den bestemte funktion og i den bestemte ånd, der skal herske på det skabte område. Og betragter vi kirkegårdens historie, må enhver kunne se, at det ikke er kirken, men gartnerne, der i de sidste århundreder har bragt både bedre orden og smukkere anlæg frem, — i bogen indrømmes dette indirekte, når det hedder, at »Kirken ikke ubetinget tør rose sig af den måde, hvorpå dens begravelsesvæsen er blevet forvaltet. Sømmelighed og værdighed er blevet krænkede . . .« (s. 111). Og enhver, der har besøgt f. ex. den *kommunale* kirkegård »Mariebjerg« i Gentofte må kunne erkende, at større alvor end her kan ikke skabes på et kirkegårdsområde; at gøre kirkegården til et alvorligt anlæg, når dette ønskes, kan altså gøres; men det er langtfra altid, at der er ønsker herom.

Vi kan jo i henseende til den dybt alvorlige og på en vis måde puritanske kirkegård ikke komme uden om, at denne er en *germansk* type; den kan have sin berettigelse, men i tider som nærværende, hvor vi både af lyst og i nød og trang nødvendigvis mere må vende blikket imod vest for at finde hjælp og trøst i den udenrigspolitiske elendighed, og hvorfra vi også må erkende, at vi har modtaget grundlaget for vort demokrati

og det nuværende parlamentariske system og endnu mere af virkelig betydelig værdi for os (for ikke at tale om vor klædedragt), — i en sådan tid var det vel ikke at foragte, om vi også nikkede venligt til den *angelsachsiske* kirkegårds-type for at se, om den ikke også kunne give os en hjælp; og denne har de i den *grønne* kirkegård. Vi har bragt billeder af denne types omplantning til andre nordiske lande (se artiklen om kirkegårdene i Dalarne); der er ikke just grav-althor, men dog alvor i denne type; og der turde også være trøst at finde i denne. Og ved graven skal der jo dog *også* ydes de sørgende en trøst; kirken er med i denne trøstervirksomhed i ord, — den kan også være det i sin kirkegårdstype.

Det burde iøvrigt være symptomatisk, at sognemenigheden i Christiansfeld (Tyrstrup) ikke ønsker *sin* kirkegård i samme dystre og puritanske stil som brødremenigheden samme sted fremtræder, skønt denne kirkegård (brødremenighedens) iøvrigt i skrift og tale (både i dette skrift og andetsteds) berømmes højlig som eksempel. *Kan* man således efter kirkens (menighedens) ønske i planter, jord og sten danne et kirkegårdsanlæg, enten sådan, at det bliver dødsens grav-althorlig eller venligt dulmende sorgens smerter, er det dog temmelig umuligt uden hjælp af *Korsets tegn* og uden tilstedeværelse af en kirkebygning *tillige* at gøre det til et af Kristi kors og evangelium præget område; hverken birk eller hængeask kan prædike andet end *sit* evangelium (naturens), og korstegn på en mængde små eller større gravsten gør ikke et kirkegårdsanlæg anderledes; der vil i så henseende ikke være mulighed for at skelne imellem et af *kommunen* eller af kirken indrettet anlæg. Der *er* kirkegårde, hvor man har fået lov at rejse Korsets tegn (Horsens, Odense m. fl.), men det *kan* også opleves, at en havearkitekt får et klart nej til noget sådant, bl. a. med motiveringen, at det ser »katolsk« ud. Man undres, — og man venter derfor stadig på kirkens udtalelse om, hvordan en kristelig kirkegårdskunst kan formes i planter og jord.

Iøvrigt er skriftet havekunsten meget gunstig, men er efter anmelderens opfattelse unødigt hård imod stenhuggerne. At oplive den forældede bestemmelse om, at kirken bør skaffe sig indtægter ved opsætning af monumenter, ved at kræve 25—50% afgift af disse (s. 129) er en meget tvivlsom metode, der bl. a. blot opfordrer til, at der udarbejdes 2 sæt fakturaer, hvoraf det falske forevises kirken, mens gravstedsbrugeren får det rigtige (det »dyre«). At vore »Gravsten bør . . . være af Natursten og ikke af Kunststen«, er forsåvidt meget godt at anføre, men når det motiveres med, at de sidste »ser ganske forfærdelig

ud« (s. 70), må man nok spørge, hvad det så er for kunststen; for selv fagfolk kan have meget, meget vanskeligt ved at skelne den dygtigt udførte kunststen fra den, der er hentet i naturen, — og den kunstige kan bl. a. have den gode side, at den kan være mere holdbar.

Der er også flere andre misforståelser og urimeligheder i skriftet. Således skal anføres, at det s. 52 siges, at krematorier ikke hører hjemme på en kirkegård, — man må nok spørge, hvor i alverden, de så skal placeres? Horribelt er det også (s. 78) at påstå, at gravene på de større kirkegårde anbringes »i lukkede Gravgaarde«, hvori havearkitekterne »omhyggeligt søger at skjule Gravene«, mens »de forbindende Partier behandles som ethvert andet Haveanlæg«; man spørger om hvilke (eller hvilken) havearkitekt, der bærer sig sådan ad?

Når mange kokke skal tilberede noget mad, fordærvs den ofte; dette er ikke tilfældet her, men gentagelser er dog ikke undgået. Trods urimeligheder og trods gentagelser må det hævdes, at skriftet utvivlsonst har sin store mission, og vi anbefaler det varmt til alle vore læsere.

Dansk Naturfredning. Danmarks Naturfrednings Aarsskrift 1947. 8°, 100 s., Kbh. 1948.

Hvad man særligt bemærker i det smukke årsskrift er meddelelsen om, at der i et østjydsk provsti er fredet ikke mindre end 16 kirkegårdes omgivelser. Det maner til eftertanke, — og det bør opfordre til efterfølgelse andre steder. Vi vil i et følgende hefte af »V. K.« bringe en artikel og illustrationer til emnet. Iøvrigt er årsskriftet fuldt af gode billeder og sagligt stof, og vi opfordrer vore læsere til at støtte naturfredningssagen ved at indmelde sig i foreningen (kontor: Sølvgade, Kbh. K.); denne forenings og vor forenings bestræbelser går sideordnet, og vi har adskilligt at arbejde sammen om.

J. C. A. Carlsen-Skiødt: Blade af mit Livs Billedbog. 2. 8°, 192 s., Lohses efterf., Kbh. 1948.

I en undertitel har forfatteren kaldt dette bind for »min offentlige virksomhed«, og derunder behandler han sin deltagelse ikke blot i det, man i almindelig forstand kalder offentligt liv, men også foreningslivet, hvilket ikke mindst har optaget forfatterens tid — og liv. I denne omtale (f. ex. af sit gartneriske foreningsliv s. 46—75) medtages småt og stort, der behandles med lige megen alvor, og han går f. ex. vedrørende skildringen af forudsætningerne for sin deltagelse i gartnerisk foreningsliv nok lovlig langt tilbage, når han begynder med klosterhaverne før reformationen, ligesom det synes lovlig barnligt at medtage Det kgl. Biblioteks henvendelse om et

billede af forf. til dets portrætsamling og kommentere denne (s. 173); gengivelsen af samtalen med nu afdøde kirkeminister *P. Dahl* (s. 92 ff.) virker symptomatisk for begge de to. — En anmelder har skrevet, at han ikke kunne li alle forf.s ordener, — hvilket er meningsløst; men måske kunne forf. have valgt et mindre pretentiøst billede til bogens første blad; han har jo ikke selv givet sig dekorationerne, men han har vel selv valgt både portræt og portrætplacering i bogen.

Lars Hammarlund og Asger Klougart: Haandbog for Gartnere. 8°, 120 s., J. E. Ohlsens enkes forlag, Kbh. 1948.

Bogen er i hovedsagen anlagt for handlegartnerne, der heri tildels i tabelform nemt kan finde, hvorlænge en kultur tager fra såning til høstning, — hvor meget frø, der medgår og hvor meget udbytte i kg eller anden enhed, der kan ventes. Også frugtavlere kan finde noget nyttigt, f. ex. plukketid, gennemsnitsudbytte o. m. a. For anlægsgartneriet er der meget lidt, kun 4 sider, og disse beskæftiger sig kun med ganske få arbejder. Tabellen for arbejdsforbrug er taget fra en svensk havekalender, og dennes tal stemmer ikke overens med dem, der findes i Dansk anlægsgartnerforenings prisvedtægt, hvilket kan være ubehageligt for brugerne. I denne vedtægt findes iøvrigt mange andre timeudregninger, som er meget nyttige. — Bogen er pænt trykt, men savner forklaringer til en masse forkortelser, f. ex. Rt., Ft., Kt., og endnu flere, der snildt kunne være forklaret i forordet.

Alfred Reich: *Gärten, nahrhaft und erfreulich.* Ideen, Vorschläge, Bilder. 8°, 172 s. plus billedsider; Münchener Verlag (bisher F. Bruchmann) 1948.

Det er en virkelig fornøjelig bog, — ikke alene fordi den fremtræder i saa smukt og godt udstyr og på pænt papir (billederne på svært krideret), og fordi den dermed viser, at vi atter kan få virkelig gode tyske have- og fagbøger igen, — men også fordi, den er skrevet i et overordentligt let, livligt og åndfuldt sprog. I forordet jonglerer forfatteren, der er havearkitekt, vittigt over tidligere havebøgers brug af Adam og Eva og Semiramis m. m. fl. og hævder, at Karl den Store beskæftigede sig ligeså alvorligt med have dyrkning og kolonihaveproblemer som vor tids flygtningekommissærer; han hævder (med rette) også, at ingen anden menneskelig foreteelse kan henvise til en så gammel bogtradition som havevæsenet. I et slutord beder forfatteren om undskyldning for en række ting, der forklares med den aktuelle tilstand i Tyskland, — f. ex. und-

skylder han, at der findes gentagelser, men det forklares ved, at flere afsnit er tryk af radioforedrag, og alle undskyldningerne er som forklaringerne til dem vittigt og besnærende sat op. Og han har ganske ret i, at det anførte i bogen går lettere ind i folk, når det serveres i en let og behagelig tone. Teksten giver, hvad bogens titel siger, både praktiske råd og forslag til indretning og dyrkning af gode og smukke haver, og billederne, der dels er helsides, dels halvsides, men udelukkende serveres med eet på hver billedside, er ofte meget talende og indholdsrige, utvivlsomt animerende og inspirerende overfor modtagere. De fleste stammer fra forfatterens egne arbejder og tyder på intelligent, behersket og fornuftig løsning af opgaverne samt en efter tyske forhold sjældent, men klædelig nøjsomhed i motivudformning, så at der overhovedet ikke ses overlæsthed nogetsteds.

Under Afrikas Sol, redigeret af Folmer Nielsen, 31 årg., 8°, 64 s., Da. for. Sudanmission, Kbh. 1948.

Et opbyggeligt lille skrift om dansk mission i Sudan og med bidrag af en række af missionens medarbejdere, f. ex. *Marg. Jørgensen, Ida Bangert, E. Engskov, Axel Pedersen, Niels H. Brønnum* m. fl.

Dansk Havekalender, redigeret af Eigil Kiær; 4. årg., lommeformat, 196 s., Østifternes Haveselskab. Rasmus Navers Forl., Kbh. 1948.

Denne udmærkede havekalender synes ikke at stå tilbage for sine forgængere. Af fornøjeligt stof er tilkommet kumbelske tegninger og vers og af belærende bl. a. noget nyt fra planteforædlingens område (således bl. a. om solbær-epidemien hos mennesker). Man forstår blot ikke, hvorfor den kaldes 4. årgang, når bl. a. anmelderen på sin hylde har stående 4 tidligere bind. Det må redaktionen vel også ha? Skulle der være et barn i rækken, som ikke er lyst i kuld og køn? Papiret er blevet tyndere, — men det skader ikke.

EN DANSK FORENING FOR DENDROLOGI?

Der er sikkert i Danmark en levende udbredt interesse for *træer og buske*, der med deres form og farve og deres lange levetid sætter et meget fremtrædende præg på det danske landskab og på vore parker og haver.

Interessen knytter sig til forskellige forhold og er dels af historisk og kulturhistorisk art, dels dyrknings- og plantningsmæssig betinget, dels erhvervsmæssig betonet og dels af rent botanisk art med interesse for arterne, varietetene

og de biologiske forhold. I de fleste lande har man dendrologiske foreninger, hvori amatører og fagfolk fra alle kredse er samlet om de ovennævnte interesser.

I disse foreninger holdes møder, ekskursioner (udflugter) og udgiver illustrerede årbøger, der bringer artikler om træer og buske ud fra disse vidt forskellige synspunkter.

Et udvalg arbejder i øjeblikket med muligheden for at danne en sådan forening her i landet i den hensigt at fremme interessen for dendrologisk forskning og for at delagtiggøre andre i kendskabet til vore sjældne, særprægede eller historisk berømte træer, som findes — i flere tilfælde knapt nok kendt — i landets mange prægtige, gamle parker og haver, samt i vore skove og spredt omkring som vej- og alletræer.

Udvalget tænker sig foreningen stiftet i løbet af foråret 1949 og beder alle interesserede om at skrive til *Landbohøjskolens Afdeling for Systematisk Botanik, Rolighedsvej 23, København V.* og meddele følgende:

1. Kan De tænke Dem at indmelde Dem i en sådan forening for dendrologi?
2. Kender De voksesteder for et eller flere ejendommelige, sjældne eller historisk værdifulde træer f. ex. i private haver, hvor sådanne unddrager sig almindelig opmærksomhed?

Udvalget vil på grundlag af antallet af indløbende svar på det første spørgsmål bedømme, om det er muligt at samle tilstrækkelig interesse, således at det kan være økonomisk forvarligt at stifte foreningen.

P. u. v.

KAI GRAM, prof., dr. phil.

RESOLUTIONER m. m.

(fortsat fra pag. 32).

Det fremgaar af Sagen, at Menighedsraadet har henstillet, at de saaledes omtalte Kapitaler ikke kræves indbetalt til Stiftsmidlerne bl. a. under Hensyn til, at de fleste af de paagældende Beløb er saa smaa, at de i Løbet af den Tid, for hvilken Bestemmelse om Vedligeholdelse m. v. er truffet, vil blive forbrugt til de aarlige Udgifter, og at Menighedsraadet, efter at man er blevet opmærksom paa Forholdet, fører Tilsyn med Beløbenes Anvendelse.

Det er derhos oplyst, at der nu er gennemført en Ændring af Kirkegaardsvedtægten, hvorefter der under tilsvarende Forhold fremtidig forholdes i Overensstemmelse med Lovens og Anordningens Bestemmelser.

Stiftsøvrigheden har for sit Vedkommende ved Sagens Indsendelse hertil udtalt, at i hvert Fald de ovenfor under I og III ommeldte Beløb — henholdsvis 7 119 Kr. 60 Ø. og 3 227 Kr. 93 Ø. — efter Stiftsøvrighedens Skøn burde indbetales til Stiftsmidlerne, men at Stiftsøvrigheden dog under Hensyn til den Usikkerhed, der er til Stede med Hensyn til Spørgsmaalet om Dispositionsretten over Kapitalerne, efter Omstændighederne vilde finde det forvarligt, at der ikke stilles Krav om Indbetaling som anført, men at Sagen søges ordnet derigennem, at det overdrages Menighedsraadet at optage en Forhandling med Sparekassen, gaaende ud paa, at de omhandlede Beløb indsættes paa en eller to af Stiftsøvrigheden Forbudspaategnede Sparekassebøger, saaledes at kun de aarlige Renter af det indestaaende kan hæves plus f. Eks. 150 Kr. af Hovedstolen hver Termin i de første 10 Aar til Dækning af det Underskud ved Vedligeholdelsen, der fremkommer ved, at den enkelte Kapital ved det foreslaaede Arrangement ikke fremtidig maa forbruges.

Stiftsøvrigheden har derhos henvist til, at Ejendomsretten til Hovedstolen paa de under III samlede Beløb efter det foreliggende maa tilkomme Kirken, efterhaanden som Vedligeholdelsespligten i det enkelte Tilfælde ophører, og anført, at noget lignende under Forudsætning af, at den foreslaaede Ordning gennemførtes, formentlig maatte gælde for Beløbene under I, idet det vilde være den saaledes truffene Ordning, der bevirkede, at der ved Vedligeholdelsestidens Udløb blev nogen Kapital tilbage.

Med Hensyn til de ovenfor under II og V omhandlede Kapitaler til Beløb henholdsvis 394 Kr. 53 Ø. og 723 Kr. 70 Ø. har Stiftsøvrigheden bemærket, at Afviklingen her bør ske overensstemmende med den paa den enkelte Sparekassebog tilføjede Viljeserklæring, medens det bør overlades Menighedsraadet at træffe den bedst mulige Ordning med Sparekassen angaaende de under IV omhandlede Beløb.

Endvidere har Stiftsøvrigheden med Hensyn til afdøde N. N.'s i den blandt Bilagene værende »Tillægsfortegnelse« omtalte Gravsted, til hvis Vedligeholdelse der er hensat et Beløb paa 1 000 Kr., som Graveren er bemyndiget til at administrere, foreslaaet, at det paalægges Menighedsraadet at forhandle med N. N.'s Enke, der efter det oplyste indtil videre selv vedligeholder Gravstedet, om en Ændring af Arrangementet, saaledes at det hensatte Be-

løb indbetales til Stiftsmidlerne paa Vilkaar, at Fru N. N. faar Renten udbetalt, saalænge hun selv vedligeholder Gravstedet.

Endelig har Stiftsøvrigheden henledt Opmærksomheden paa Vedligeholdelsen af det i det hoslagt tilbagefølgende Hæfte Side 55 omhandlede Gravsted, tilhørende Gaardejer O. O., idet Stiftsøvrigheden foreslaar, at den til dette Gravstedes Vedligeholdelse hensatte Kapital, pr. 10. Oktober 1940: 294 Kr. 25 Ø., der ikke er medtaget paa Menighedsraadets Fortegnelser, og hvorover Kirkeværgen er dispositionsberettiget, indbetales til Stiftsmidlerne.

I Anledning af det saaledes foreliggende skal man herved, idet bemærkes, at man forudsætter, at man fra Kirkens Side hidtil ikke har paataget sig noget Ansvar for Vedligeholdelsen af de paagældende Gravsteder indenfor de Aaremaal, der er omtalt i Sagen, hvilket under de omtalte Forhold uden særlig Godkendelse herfra maatte anses for at være uomtvisteligt i Strid med de foran omhandlede Bestemmelse i Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 og Anordning af 10. December 1927, jfr. Lov om Kirkers Bestyrelse, § 5, Stk. 1, tjenstlig meddele til Efterretning, at Ministeriet efter Omstændighederne kan tiltræde Stiftsøvrighedens ovenfor anførte Forslag og herefter skal anmode Stiftsøvrigheden om at ville overdrage Vamdrup Sogns Menighedsraad at optage de omhandlede Forhandlinger saavel med Sparekassen som med den i Sagen omtalte Enkefru N. N. samt paalægge Menighedsraadet at drage Omsorg for, at det Beløb paa 294 Kr. 25 Ø., der vedrører Gaardejer O. O.'s Gravsted, indbetales blandt Stiftsmidlerne, idet tilføjes, at Ministeriet maa finde det rettest, at der tillige nu søges truffet Aftale om, at de Beløb, der til sin Tid resterer af de foran under I og III omhandlede Kapitaler, efter 10 Aars Forløb indbetales blandt Stiftsmidlerne til videre Administration i Overensstemmelse med Bestemmelserne i Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 og Anordning af 10. December 1927, og at det søges anerkendt, at Overskudsbeløbene efter Vedligeholdelsestidens Udløb tilfalder Kirken, ogsaa forsaavidt angaar de under I omhandlede Beløb, idet dette maa anses for en selvfølgelig Forudsætning for, at Kirken ved den af Stiftsøvrigheden skitserede Ordning nu med Ministeriets Godkendelse medvirker til, at Vedligeholdelsen og Fornyselsen af Gravstederne sikres i det ved Indbetalingen af de paagældende Midler ønskede Tidsrum.

Om hvad der videre passerer, udbeder man sig Meddelelse.

Kirkeministeriets Cirk. (30/8 1941) (til Stiftsøvrighederne for Kirkerne i København og Frederiksberg) vedr. Lov af 27. December 1940 om Iværksættelse af offentlige Arbejder og Beskæftigelse af arbejdsløse.

I Kontinuation af Kirkeministeriets Cirkulære af 21. Februar d. A. vedrørende Lov af 27. December 1940 om Iværksættelse af offentlige Arbejder og Beskæftigelse af arbejdsløse finder man Anledning til at henlede Opmærksomheden paa, at ifølge den af Arbejds- og Socialministeriet fulgte Praksis vil der i Almindelighed ikke kunne forventes Tilskud efter den heromhandlede Lov til saadanne Arbejder, der allerede maatte være paabegyndt *forinden* Indsendelsen af Andragende til nævnte Ministerium om Tilskud i Henhold til Loven eller dog *forinden* Modtagelsen af Svar herpaa.

Da der ifølge det for Ministeriet oplyste i adskillige Tilfælde ikke er forholdt overensstemmende hermed, maa man finde det paakrævet at indskærpe saavel Provstiudvalg som Menighedsraad og private Kirketiendejere, at det altid vil være nødvendigt at afvente Svaret paa et indgivet Andragende om Tilskud i Henhold til den herommeldte Lov til Arbejder vedrørende Præstegaarde, Kirker eller Kirkegaarde.

Kirkeministeriets Skriv. (4/11 1941) (til Jerne Sogneraad) ang., hvorledes Udgiften til Opførelse af et Lighus paa Kirkens Grund vil kunne afholdes.

I et hertil indsendt Andragende af 28. Oktober 1941 har Sogneraadet med Hensyn til den hoslagt tilbagefølgende Skrivelse af 25. Oktober 1941, hvori Jerne Menighedsraad anmoder Sogneraadet om at lade bygge et Ligkapel ved Jerne Kirkegaard, forespurgt, om det paahviler Jerne Kommune at afholde Udgifterne ved Opførelse af det ommeldte Ligkapel eller — i benægtende Fald — om Menighedsraadet er berettiget til at optage et Laan til Dækning af Udgifterne og til at belaste den kommunale Ligning med Udgifterne til Renter og Afdrag paa et saadant Laan.

I Anledning heraf skal man meddele, at Udgifterne til Opførelse af et Lighus paa Kirkens Grund ikke paahviler Kommunen, men at det i § 27 i Lov Nr. 282 af 30. Juni 1922 om Vedligeholdelse af Kirker og Kirkegaarde m. v. forudsættes, at Udgifter til en saadan Bygnings Opførelse udredes enten af Kommunen eller af Kirken, eller dækkes ved Midler, tilvejebragt ad frivillig Vej.

Med Hensyn til det af Sogneraadet rejste

Spørgsmaal om, hvorvidt det kan tillades Menighedsraadet at optage Laan til Arbejdets Udførelse, skal man udtale, at der næppe vil være noget i Vejen for at yde Kirken det fornødne Laan af Stiftsmidlerne til Lighusets Opførelse under Forudsætning af, at Forslaget til Lighuset kan godkendes af Ministeriet, idet tilføjes, at Udgiften til Renter og Afdrag eventuelt efter Reglerne i § 14 i Lov Nr. 281 af 30. Juni 1922 om Kirkers Bestyrelse m. m. vil kunne lignede paa Menigheden i Forbindelse med det Underskud, der maatte fremkomme paa Kirkens Budget.

Kirkeministeriets Approbation (11/3 1942) paa saalydende Vedtægt for Københavns Begravelsesvæsen med dertil hørende Takstbestemmelser:

§ 1. I Henhold til kgl. Resolution af 9. Marts 1925 er Bestyrelsen af Kirkegaardsforholdene og Begravelsesvæsenet i København henlagt til Københavns Magistrat. Den umiddelbare Bestyrelse sker gennem et Direktorat, der er undergivet Magistratens 1ste Afdeling.

§ 2. Begravelsesvæsenets Regnskab indgaar som et Led af Stadens Regnskab; Bevillinger til Indtægter og Udgifter sker paa Stadens Budget eller som Tillægsbevilling til dette.

§ 3. Ifølge kgl. Resolution af 22. December 1879 skal Kommunen aarlig betale 23120 Kr. til Fordeling mellem de københavnske Kirker samt 6000 Kr. aarlig til den fælles Fond for Kirkerne under Bestyrelse af Magistraten. Kirkeministeriet har den afgørende Bestemmelse med Hensyn til disse Beløbs Fordeling mellem Kirkerne.

§ 4. De ved Begravelsesvæsenet ansatte Tjenestemænd er overgaaet i Kommunens Tjeneste, hvorefter de for kommunale Tjenestemænd fastsatte Regler er gældende for dem.

§ 5. Familiegravsteder kan paa Assistens Kirkegaard købes indtil Udgangen af Aar 1980, paa Sundby og Brønshøj Kirkegaarde indtil Udgangen af Aar 2003, paa Vestre Kirkegaard indtil Udgangen af Aar 2100 og paa Bispebjerg Kirkegaard indtil Udgangen af 2150. Begravelser kan paa disse Kirkegaarde finde Sted indtil 20 Aar inden de anførte Tidspunkter (jfr. § 14).

§ 6. Ethvert Dødsfald, som foregaar indenfor Københavns Omraade, skal anmeldes paa Begravelsesvæsenets Kontor senest 3die Dag efter Døden og mindst 2 Søgnedage før Begravelsesdagen. Ved Anmeldelsen maa medbringes

den af Lægen udstedte Dødsattest med Paa-tegning om Dødsfaldets Indførelse i Kirkebo-gen og om Tiden for Begravelsen, Attest fra Skifteretten samt, saa vidt muligt, Daabs- og Vielsesattest. Naar Ligbrænding ønskes, maa tillige medbringes den foreskrevne Attest fra Politiet.

Begravelser, der foregaar her i Staden, ordnes paa Begravelsesvæsenets Kontor, hvor ogsaa den efter Takstregulativet foreskrevne Betaling erlægges.

Dersom Begravelsen skal finde Sted udenfor København, udsteder Begravelsesvæsenets Kontor et Duplikat af Dødsattesten til Afbenytelse paa det Sted, hvor Begravelsen skal finde Sted.

§ 7. Intet Lig maa henstaa i Kirke eller Kapel udover 6 Dage efter Dødsdagen, denne medregnet. Under ganske særlige Forhold kan Direktoratet for Begravelsesvæsenet meddele Tilladelse til Afgivelse herfra. Dettets Bestemmelse kan indankes for Magistraten til endelig Afgørelse.

§ 8. Forsaa vidt en Kistes Højde overstiger 75 cm, ydes en i Takstregulativet fastsat særlig Betaling.

§ 9. Enhver Kiste skal nedsættes i en saadan Dybde, at den øverste Del af den er mindst 1 m under Jordens Overflade.

§ 10. Familiegravsteder af 1ste Takstklasse udlægges i Afdelinger, som udelukkende er forbeholdt denne Art Gravsteder.

Familiegravsteder af 2den Takstklasse og Liniegravsteder for Voksne udlægges i Fællesafdelinger.

Liniegravsteder for Børn udlægges i særlige Afdelinger.

§ 11. Naar nogen er ude af Stand til at udrede den for Erhvervelse af Gravsted fastsatte Betaling, maa Henvendelse om Tilstaaelse af Bgravelsesomkostningerne ske til Forsørgelsesvæsenet.

§ 12. Ved Normalbegravelser ydes Kapel med Betjening og Opvarmning. Taksten herfor er anført i § 32.

§ 13. Mindstemaalet for et Gravsted til en Voksen er $1,2 \times 2,5$ m.

For Familiegravsteder i Afdelinger, hvor Begravelse paa Grund af særlige Forhold kun kan finde Sted i enkelt Dybde, er Gravstedets Areal 50 pCt. større, men Betaling ydes kun som for Gravsteder i andre Afdelinger.

Liniebegravelser kan kun finde Sted i enkelt Dybde.

(Fortsættes).